

Asia: VN/31220/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi - Muut rikosprosessin sujuvoittamistoimet (vaihe 2)

Esitutkintaa ja syyteharkintaa koskevat muutosehdotukset

1. Asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen selvittäminen

Oikeuspalveluvirasto kannattaa esitettyä muutosehdotusta, jonka mukaan asianomistajan yksityisoikeudellista korvausvaatimusta ei selvitettäisi esitutkinnassa tilanteissa, joissa on ilmeistä, ettei syyttäjä tule ajamaan vaatimusta rikosprosessissa. Oikeuspalveluvirasto pitää tarkoituksenmukaisena, että rikosasiassa selviää mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, ottaako syyttäjä asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen ajaakseen.

Oikeuspalveluviraston näkemyksen mukaan ehdotettu menettely edistää asianomistajan oikeusturvaa sekä prosessin tehokkuutta. Mikäli asianomistajalle muodostuu jo varhaisessa vaiheessa selkeä käsitys siitä, että hänen tulee itse ajaa korvausvaatimustaan tuomioistuimessa, hänellä on paremmat edellytykset ryhtyä oikea-aikaisiin toimenpiteisiin oikeudellisen avustajan hankkimiseksi ja vaatimuksensa ajamiseksi. Myös Oikeuspalveluvirastolla olisi täten paremmin mahdollisuus tarjota asianomistajalle oikeudellista apua, kun asianomistaja olisi aikaisessa vaiheessa yhteydessä oikeusaputoimistoon.

2. Rikosilmoituksen kirjaamisvelvollisuus

-

3. Esitutkinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

Oikeuspalveluviraston näkemyksen mukaan voidaan pitää perusteltuna, että erityisesti laajoissa rikoskokonaisuuksissa vähäisemmät, sakolla rangaistavat rikokset jätettäisiin esitutkinnassa selvittämättä. Oikeuspalveluvirasto tuo kuitenkin esille, ettei asianomistajien oikeusturva saa muutoksen takia heiketä sellaisten rikosten osalta, joissa asianomistajan vaatimukset eivät ole ilmeisen vähäisiä tai selvästi perusteettomia.

4. Esitutkintatoimenpiteiden asettaminen tärkeysjärjestykseen

Oikeuspalveluvirasto kannattaa muutosehdotusta, jonka mukaan esitutkintalain 3 luvun 11 §:n 5 momenttiin lisättäisiin nimenomaiset perusteet, jotka voidaan ottaa huomioon arvioitaessa esitutkintatoimenpiteiden priorisointia.

5. Esitutinnan keskeyttäminen

-

6. Edunvalvojan määrääminen lapselle

Oikeuspalveluviraston oikeusaputoimistojen julkiset oikeusavustajat toimivat esitutkintalain mukaisissa edunvalvojan tehtävissä. Julkiset oikeusavustajat hoitavat tehtävänsä virkatyönään eli heille ei suoriteta tehtävän hoitamisesta erillistä palkkiota. Ehdotettu säännös, viittauksesta oikeusapulain 22 §:ään huolimatta, jättää jossain määrin tulkinnanvaraiseksi sen, tarkoitetaanko takaisinkorvausvelvollisuus valtiolle ulottaa ainoastaan konkreettisesti valtion varoista yksityiselle edunvalvojalle suoritettuihin korvauksiin vai onko myös julkisten oikeusavustajien (tai muiden mahdollisten virkamiesten, esim. yleisten edunvalvojien) arvioitu palkkio tarkoitus korvata takaisin valtiolle. Oikeuspalveluvirasto kehottaa selventämään säännöstä tai sen esitöitä mainituilta osin.

Samassa yhteydessä Oikeuspalveluvirasto kiinnittää lainsäätäjän huomiota oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun 11 §:ään, jonka mukaan jos tuomioistuimien toteaa epäillyn syyllistyneen rikokseen, jonka esitutkintaa ja oikeudenkäyntiä varten hänelle oli määrätty puolustaja, hänet on veloitettava korvaamaan valtiolle sen varoista 2 luvun 10 §:n nojalla maksetut korvaukset. Oikeuspalveluviraston tiedossa on, että tuomioistuimet ovat tulkinneet säännöstä siten, että julkisen oikeusavustajan toimiessa puolustajana, ei tuomittu ole velvollinen korvaamaan valtiolle julkisen oikeusavustajan arvioitua palkkiota, koska lain sanamuodon mukaan vain valtion varoista konkreettisesti maksetut korvaukset olisi mahdollista velvoittaa korvaamaan takaisin. Oikeuspalveluvirasto katsoo, että myös mainittua säännöstä tulisi samassa yhteydessä selventää siten, että tuomittu olisi velvollinen korvaamaan valtiolle myös julkisen oikeusavustajan arvioidun palkkion. Tällä olisi valtion tulojakin kasvattava vaikutus.

Oikeuspalveluvirasto yhtyy Suomen tuomariliiton näkemykseen siitä, että samassa yhteydessä tulisi säätää, että edunvalvojalle määrättävälle sijaiselle maksettava palkkio määräytyisi oikeusapulain tai sen nojalla vahvistetun oikeusavun palkkioperusteista annetun valtioneuvoston asetuksen mukaan. Tällä olisi valtionalouden kannalta positiivisia vaikutuksia.

7. Kuulustelujen äänitallentaminen

Oikeuspalveluvirastolla kannattaa ehdotusta.

8. Velvollisuus antaa loppulausunto

Oikeuspalveluvirasto kiinnittää huomiota ehdotuksen mahdollisiin kustannusvaikutuksiin. Oikeusaputoimistot määräävät ja maksavat oikeusapulain nojalla yksityiselle avustajalle suoritettavan palkkion tilanteissa, joissa rikosasia päättyy esitutkintaan. Mikäli esitutkintaan

ehdotetaan lisättäväksi velvollisuus loppulausunnon antamiseen, jos siihen varataan tilaisuus, niin saattaa tällä olla kustannuksia lisäävä vaikutus.

9. Tietojen luovuttaminen rikosrekisteristä

-

Rikosasioiden tuomioistuinkäsittelyä koskevat muutosehdotukset

1. Saatavillaolohaaste ja asiamiestiedoksianto

-

2. Velvollisuus antaa ennakkovastaus

-

3. Määräaika todisteiden esittämiselle

-

4. Laki tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan

-

Muut huomiot

1. Onko teillä lisättävää tai huomioita vaikutustenarviointiin tai vaihtoehtoihin toteuttamistapoihin?

-

2. Onko teillä huomioita ehdotusten toimeenpanosta tai lakien voimaantulosta?

-

3. Onko teillä huomioita säätämisyjärjestyksestä?

-

4. Onko teillä muita huomioita luonnoksesta hallituksen esitykseksi?

-

Ylisaukko-oja Jani
Oikeuspalveluvirasto - Johtava asiantuntija